

POETIC TRANSYLVANISM IN THE WORKS OF LUCIAN BLAGA

Carmen Hurubă (Dudilă)
 “Petru Maior” University of Tîrgu Mureș

Abstract: The creation, as well as his personality, Blaga means, for those who entered into his privacy, an exceptional dimension of the Romanian spirituality. Blagian village is a sublimated, miraculous and sacred one, designed over the Mioritic space of the entire country. Blaga appreciates that archetype Romanian village is in Transylvania.

Keywords: poetry, village, traditional, lyrism, Transylvania.

Lucian Blaga, poet, dramaturg și filozof, s-a născut la 9 mai 1895, în satul Lăncrăm din județul Alba, sat ce poartă-n nume „sunetele lacrimii”. Copilăria sa a stat, după cum el însuși mărturisește, „sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului”, autodefinindu-se „mut ca o lebădă”, deoarece viitorul poet nu a vorbit până la vârsta de patru ani. Fiu de preot, Isidor Blaga despre care află de la frații lui că „era de o exuberanță și de o volubilitate deosebit de simpatică”, este al nouălea copil al familiei, iar mama lui este Ana Blaga, pe care autorul o va pomeni în scrierile sale ca pe „o ființă primară” („eine Urmutter”).

Își face studiile primare la școala germană din Sebeș-Alba, urmate de liceul „Andrei Șaguna”, din Brașov și de Facultatea de Teologie din Sibiu (1914-1917), unde se înscrie pentru a evita înrolarea în armata austro-ungară. În anul 1920 a absolvit Universitatea din Viena. În 1919 Sextil Pușcariu îi publică *Poemele luminii*, mai întâi *Glasul Bucovinei* și *Lamura*, apoi în volum. După terminarea studiilor, se stabilește la Cluj. Este membru fondator al revistei *Gândirea* (apărută în 1921), de care se desparte în 1942 și înființează la Sibiu, revista *Saeculum* (1942-1943). Încă din primii ani ai liceului, Blaga se impune atenției colegilor. „*La cursuri, îmi aduc aminte că uimea pe profesori cu originalitatea răspunsurilor pe care le va da. Și în vreme ce clasa-și îndrepta admirația spre mușchii atletici ai unor colegi, bănuiam în sclipirea ochilor un joc de flăcări deasupra unei comori*” – își va aminti mai târziu un fost coleg de liceu al poetului, Horia Teculescu în *Amintiri despre Lucian Blaga*, în Țara noastră, 1935.

În 1910 debutează în Tribuna din Brașov cu poezia „Pe țarm”, urmată de cea intitulată „Noapte” și este ales președinte al societății literare din școală. „*Începuse să-l pasioneze problemele de știință și filozofie – atestă aceleași Amintiri. Ne vorbea despre planeta Marte, încerca să ne dovedească existența vieții acolo.*” Cu timpul era pasionat mai mult de problemele filozofice (Conta, Schopenhauer, Höffding, Bergson). O lungă perioadă (1926-1939), va lucra în diplomatie, fiind, succesiv, atașat de presă și consilier la legațiile României din Varșovia, Praga, Berna și Viena, ministru plenipotențiar la Lisabona. Își continuă activitatea literară și științifică, publicând în tot acest timp volume de versuri, eseuri filozofice și piese de teatru. În 1936 este ales membru al Academiei Române. Între 1939 și 1948 este profesor la Catedra de filozofia culturii a Universității din Cluj, apoi cercetător la Institutul de Istorie și Filozofie din Cluj (1949-1953) și la Secția de istorie literară și folclor a Academiei, filiala Cluj (1953-1959). După 1943, nu mai publică nici un volum de versuri originale, deși continuă să lucreze. Abia în 1962, opera sa reintră în circuitul public. Inaugurată cu *Poemele luminii* (1919), opera poetică antumă a lui Blaga cuprinde, până în 1943, încă șase volume: *Pașii profetului* (1921), *În marea trecere* (1924),

Lauda somnului (1929), *La cumpăna apelor* (1933), *La curțile dorului* (1938), *Nebănuitele trepte* (1943). Poeziile nepublicate în timpul vieții au fost grupate de autor în patru cicluri: *Vârsta de fier 1940-1944*, *Corăbii de cenușă*, *Cântecul focului*, *Ce aude unicornul* (volumul *Poezii* 1962). Poezie de cunoaștere, construită pe marile antinomii universale (lumină/întuneric, iubire/moarte, individ/cosmos) și având ca temă centrală misterul existenței, creația sa lirică evoluează dinspre elanurile vitaliste spre „tristețea metafizică” și dinspre imagismul pregnant metaforic spre o simplitate clasică a expresiei. Dramaturgia, alcătuită din poeme dramatice, pornește de la miturile și legendele autohtone sau de la evenimente ale istoriei și culturii naționale (*Zamolxe* (1921), *Tulburarea apelor* (1923), *Meșterul Manole* (1927), *Cruciada copiilor* (1930), *Avram Iancu* (1934), *Daria, Fapta și Învierea* (1925), *Arca lui Noe* (1944), *Anton Pann* (1965)). Opera filozofică este organizată în patru trilogii: a cunoașterii, a culturii, a valorilor și trilogia cosmologică (*Filozofia stilului* (1924), *Cunoașterea luciferică* (1933), *Spațiul mioritic* (1936), *Geneza și sensul culturii* (1937)). Câteva culegeri de aforisme (*Discobolul* (1945)) și eseuri, alături de memorialistica din *Hronicul și cântecul vârstelor* și de romanul autobiografic *Luntrea lui Caron*, ambele publicate postum, și lucrarea *Pietre pentru templul meu* (1919), întregesc imaginea uneia dintre cele mai complexe personalități ale culturii române moderne.

Crezul artistic al lui Blaga este motto-ul: „Câteodată, datoria noastră în fața unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adâncim așa de mult, încât să-l prefacem într-un mister și mai mare.” (*Pietre pentru templul meu*)¹

Se stinge din viață la 6 mai 1961 și este înmormântat în satul natal, Lancrăm, unul dintre cei mai mari poeți pe care i-a avut poporul român și care va dăinui veșnic prin operele sale, care dovedesc puterea geniului românesc.

Șerban Cioculescu: „Un poet de talia lui Blaga n-o să mai fie în România până ce vei închide dumneata ochii”.²

„Avea în el un farmec ciudat. Întâi tăcerile lui care erau foarte expresive. Avea, pe urmă, niște ochi demonici [...] Își concentra toată ființa în privire. S-a scris despre el că se iubea foarte mult poate și pentru că era, în fond, un timid, un delicat, un introvertit, totuși, care era foarte iubit, foarte simpatizat...”³

„Sete de lumină – fugă de lumină, sete de tăcere – aspirație la cuvânt, tendințe ambivalente constituie marea, fluxul și refluxul acestui univers poetic [...] Acest tărâm este un continent al sensibilității, al sufletescului, al spațiului psihic. Blaga e poetul animei în veșnică frământare, într-un continuu efort de autorevelare și de autodepășire. Desigur, nu înțelegem prin anima doar domeniul trăirilor subiective ale poetului, ci acela al unor experiențe depășind această subiectivitate. Lucian Blaga nu este poetul unor aventuri existențiale, ci ale unor experiențe esențiale.”⁴

Convenind că ardelenism poetic traduce profilul unui anume lirism angajat, militant, emanat dintr-un ruralism conservator, Lucian Blaga părăsește oarecum acest concept și ne propune imaginea unei personalități lirice dificil de încadrat într-o tendință literară sau alta.

Eugen Lovinescu în *Istoria Literaturii Române Contemporane* îl încadra pe Lucian Blaga în *poezia tradiționalistă* alături de Nichifor Crainic, Ion Pillat sau Vasile Voiculescu. La rândul său George Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* îl include în

¹ Lucian Blaga, *Zări și etape*, Editura pentru Literatură, București, 1968, pag. 19.

² I. Opreșan, *Lucian Blaga printre contemporani – dialoguri adnotate*, Editura Minerva, București, 1987, pag. 203.

³ Ibidem, pag. 204.

⁴ Nicolae Balotă, *Lucian Blaga, poet orfic în Euphorion. Eseuri*, București, Editura pentru literatură, 1969, pag. 295.

categoria ortodoxiștilor. Încadrările nu diferă foarte mult între ele, însă trebuie spus că nici una nici alta nu acoperă cu adevărat personalitatea poetului.

Formația sa filozofică, spiritul reflexiv depășesc cadrul tradițional ortodoxist, conferind liricii blagiene o dimensiune modernă și un orizont mitic. Există la Blaga o tentație a revenirii la matcă, a regăsirii începuturilor, a formelor primordiale pe care civilizația le alterează, le respinge sau chiar le anulează. Înarmat cu lecturile unor filozofic iraționalist precum Frohenius, Spengler, Worringer, Riegl, poetul ardelean încearcă o întoarcere la izvoarele existenței, studiază cerințele ancestrale, formele arhetipale, sensurile, miturile și atunci când acestea nu îi ajung inventează el însuși altele.

Intelectual cu o solidă formație filozofică, creator el însuși al unui sistem filozofic, Blaga transpune poetic teme și teze din sfera filozofiei. La fiorul poetic nativ se adaugă formația filozofică, spiritul profund reflexiv.

Lucian Blaga este un căutător al începuturilor, spațiu ingenuu, nealterat de civilizație. Mergând pe urmele lui Oswald Spengler care considera că istoria este determinată de spiritul culturii, Blaga face o distincție netă între cultură și civilizație. Cultura înseamnă spiritualitate revelată, în timp ce civilizația presupune tehnică și citadin. Obsedat de mister, Blaga se orientează spre culturile închise, oarecum impermeabile de asaltul civilizației. O astfel de cultură închisă o poate oferi, încă satul. Într-un poem poetul conchide *eu cred că veșnicia s-a născut la sat. (Sufletul satului)*⁵ Așadar îți dă sentimentul perenității, devine un fel de *axis mundi* (axă a lumii) spațiul ideal al credințelor, miturilor și misterelor străvechi. Într-un astfel de spațiu poetul încearcă să definească cosmosul diafan, natura, mirabila sămânță, dar și fiorul vieții și al morții, *marea trecere*, revenirea *nebănuitelor trepte*. În *Poemele luminii* poetul este un dionisiac care trăiește plenar existența într-o exaltare teribilă de vitalitate. Cere munților un trup care să-i găzduiască strașnicul său suflet: *Dați-mi un trup voi munților: Dați-mi un trup, voi munților/Numai pe tine te am, trecătorul meu trup, /și totuși/flori albe și roșii eu nu-ți pun pe frunte și-n plete,/căci lutul tău slab/mi-e prea strâmt pentru strașnicul suflet/ce-l port. //Dați-mi un trup, voi munților,/mărilor,/dați-mi alt trup să-mi descarc nebunia/în plin!/Pământule larg, fii trunchiul meu,/fii pieptul acestei năprasnice inimi,/prefă-te-n lăcașul furtunilor cari mă strivesc,/fii amfora eului meu îndărătnic!/Prin cosmos/auzi-s-ar atuncia măreții mei pași/și-aș apare năvalnic și liber/cum sunt, /pământule sfânt.//Când aș iubi,/mi-aș întinde spre cer toate mările/ca niște vâjnoase, sălbatic brațe fierbinți,/spre cer,/să-l cuprind,/mijlocul să-i frâng,/să-i sărut sclipitoarele stele.//Când aș urî,/aș zdrobi sub picioarele mele de stâncă/bieți sori/călători/și poate-aș zâmbi./Dar numai pe tine te am, trecătorul meu trup.*⁶

Deși trăirile existențiale ating absolutul se prefigurează și unele neliniști, care ulterior se vor potența. Presentimentul morții îi provoacă o anume melancolie, fără accente dramatice. (*Gorunul*). Gorunul sub care poetul zace poate deveni în timp propriul său sicriu. Pacea sinonimă cu moartea nu îl înspăimântă, atunci când vorbim de un dat al firii: *O, cine știe? - Poate că/din trunchiul tău îmi vor ciopli/nu peste mult sicriul,/și liniștea/ce voi gusta-o între scândurile lui/o simt pesemne de acum:/o simt cum frunza ta mi-o picură în suflet -/și mut/ascult cum crește-n trupul tău sicriul, /sicriul meu, /cu fiecare clipă care trece,/gorunule din margine de codru.*⁷

Opoziția dintre viziunea științifică și cea mitică îl preocupă pe poet și în volumele ulterioare. Dacă scientismul tinde la sistematizarea unui univers devitalizat, abstract, măsurabil, mitul urmărește și conservă flacăra vieții dând prioritate trăirii inedite. Poetul caută esența trăirii

⁵ Lucian Blaga, *Poezii*, ediție îngrijită de George Ivașcu, editura pentru Literatură, 1967, pag. 100.

⁶ Lucian Blaga, *Poemele Luminii*, editura pentru Literatură, 1969, pag. 65.

⁷ Ibidem, pag. 8.

pe care nu i-o poate oferi spațiul larg al naturii. Trăirea în spațiul natural ar fi un ultim refugiu al spiritului aflat în impasul rațiunii. Academician profesor Zoe Bușulenga-Dumitrescu îl descrie pe poet în prefața lucrării *Despre gândirea magică* ca pe un om deplin consecvent în gândirea sa atât în datele planului cunoașterii, cât și în acelea ale planurilor culturii și valorilor. Lucian Blaga, autorul celor trei trilogii publicate și menite să-i cuprindă întreg sistemul (*Trilogia cunoașterii* – 1943, *Trilogia culturii* – 1944, *Trilogia valorilor* - 1946), a legat și creația sa de artist cu opera de filozofie a culturii într-o unitate indisolubilă. Astfel acela care stăpânea ca nici un alt poet, miraculoasa putere de cufundare în fântânile etern vii ale mitului, a încercat să deslușească parcă pentru sine, dar și pentru noi toți, temeiurile cognitive, culturale și axiologice ale acestei facultăți mirabile, trase din bătrânele rădăcini ale culturii populare românești.

*Poetul care refuza să strivească corola de minuni a lumii, venea din universul satului transilvănean, dintr-o geografie mitică al cărei centru îl constituia, cu prelungiri până în substanța mitului trăit, a gândirii magice până în substanța mitului trăit, a gândirii magice a metafizicii. Valoarea de eternitate a lumii satului românesc care dăinuia, după, Blaga, ca o continuare a unei preistorii benefice în forfota istoriei, păstra pentru noi o copilărie, o tinerețe perpetuă, hrănite de viețuirea în orizontul misterului, al gândirii mitice. Căci - modul de a exista în pervazul misterului este condiția fără de care nu se concepe.... făptura omenească în deplinătatea eispunea filozoful, întregind teoretic imaginea corolei cu minuni. Și importanța acordată de el mitului, ca și ideii magicului, constă tocmai în valoarea lor de încercări ale spiritului uman, de a se transpune în orizontul misterului și de a-l revela. Dar ideea magicului îi pare cu atât mai interesantă cu cât nu revelă integral misterul, ci rămâne un fel de semi-revelare stereotipă, implicând conștiința misterului.*⁸

*Peisajul a constituit pentru Blaga o atracție permanentă, stimulii lui fiind convertiți în trăire interioară, fascinantă prin semnificațiile pe care le implică și prin reverberațiile lirice pe care le degajă deși i s-a relevat poetului târziu ca și cuvântul, spune Vasile Sandu în prefata lucrării Lucian Blaga, Peisaj și Amintire. Prima reacție conștientă în fața cadrului înconjurător pare a se fi produs pentru copilul sfios, adâncit în sine, - după cum poetul va mărturisi în Hronicul și Cântecele Vârstelor - atunci când a observat, umblând pe ulița satului cu fața în sus, că cerul se mișca o dată cu el.*⁹

*Pentru un poet structural contemplativ aceste inițiative de a menține un contact cât mai strâns cu cadrul exterior însemnează destul de mult. Ele au avut menirea de a-l sustrage pe poet dintr-o fază de secătuire interioară, resimțită dureros în preajma războiului, moment care putea avea repercusiuni negative asupra creației însăși. Or, nu numai prin întoarcerea la obârșie, la izvor, ci și prin revărsarea în afară, poezia lui Blaga a ieșit mereu fortificată. Ea renunțat în bună măsură la substratul atemporal, a căutat cu mai puțină asiduitate – numele, principiile originare ale lucrurilor.*¹⁰

Volumul de debut al lui Blaga este *Poemele luminii*, 1919, care cuprinde poeme construite în jurul metaforei luminii ca lumina primordială, care se identifică cu lumina iubirii. Volumul se deschide cu poemul artă poetică *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*. Metafora titlului și a primului vers trimite la un concept filozofic – cunoașterea corolară a cunoașterii totului prin poezie și iubire. Lumina și imaginea se desfășoară ca o corolă de minuni, efluorescentă de mistere. Discursul liric se realizează printr-un joc de sinonime: nu strivesc, nuucid, nu micșorează, tainele; tainele sunt misterele. Tainele se află în unitatea dihotomică a vieții: în flori,

⁸ Lucian Blaga, *Despre gândirea Magică*, editura Garamond, București, 1992 – prefață.

⁹ Lucian Blaga, *Peisaj și amintire*, editura Sport-Turism, București, 1988 - prefață, pag 5.

¹⁰ Ibidem, pag. 16.

în ochi, pe buze, ori morminte; enumerarea sugerează căile cunoașterii: senzorială, afectivă și cunoașterea prin transcedere.

Discursul se construiește și prin joc de antonimie: luminii eului poetic ca proiectare în orizontul misterului, deci al poeziei, se opune lumina altora, care dezvăluie misterul, sugrumă vraja; aceasta este lumina rațională. Discursul liric este construit pe o analogie: lumina poetică este analoagă luminii lunii care mărește și mai tare taina nopții. Discursul liric se încheie cu o confesiune, de tip conclusiv, care exprimă rolul poetului și al poeziei: *așa îmbogățesc și eu întunecata zare / cu largi fiori de sfânt mister*. Rolul poeziei este de a potența misterul: *și tot ce-i ne-nțeles se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari sub ochii mei*. Ochii mei sunt metafora universului creator, acolo unde se produce iubirea și poezia: *Căci eu iubesc și flori și ochi și buze și morminte.: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/ și nu ucid/ cu mintea tainele, ce lentălnesc/ în calea mea/ în flori, în ochi, pe buze ori morminte./ Lumina altora/ sugrumă vraja nepătrunsului ascuns/ în adâncimi de întuneric,/ dar eu,/ eu cu lumina mea sporesc a lumii taină -/ și-ntocmai cum cu razele ei albe luna/ nu micșorează, ci tremurătoare/ mărește și mai tare taina nopții,/ așa îmbogățesc și eu întunecata zare/ cu largi fiori de sfânt mister/ și tot ce-i neînțeles/ se schimbă-n neînțelesuri și mai mari/ sub ochii mei-/căci eu iubesc/și flori și ochi și buze și morminte.*¹¹ Discursul se împarte în stihuri, prin intermediul versului lung care tensionează liric textul:

1. *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*
2. *Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină*
3. *Și flori și ochi și buze și morminte.*

Cântecul focului este un ciclu de poeme de Lucian Blaga, scris după apariția *Nebănuitelor trepte* (1943) care a fost finalizat în anii 1959. Cuprindea 65 de poezii, din care doar 14 au fost publicate în timpul vieții poetului. Integral, ciclul a fost tipărit pentru prima oară în ediția de Opere, vol. II, Editura Minerva, București, 1974, alcătuită de Dorli Blaga.

Se observa în aceste versuri o schimbare a relației eului liric cu lumea: vom descoperi un sentiment de acceptare a lucrurilor care îl înconjoară, o evidentă încredere în acestea, iar ele vor deveni așa zisele *atotștiutoare*, cele care aduc cu ele fericirea cea greu de atins. Nemairămânând în indiferență și izolare, închise în esența lor incomunicabilă, *ele ne-ncearcă, ne împresoară, ne iscodesc*, cerându-ne doar să le intuim mesajul, într-un spațiu din care orice ostilitate a dispărut, anxietatea este absentă, iar fericirea poate deveni realitate, *lucrurile ne ghicesc împlinirea: Ascultă tu un cuvânt, ascultă ce bănuiesc/ despre lucruri. Cît țin hotarele/ ele ne-ncearcă, ne împresoară, ne iscodesc./ Suntem împrejmuiți de atotștiutoarele.////Prin suferinți, dintr-un loc într-altul, prin arderi/ ne purtăm îndoielnică firea./ Noi ne cunoaștem doar golul, aleanul./Lucrurile ne ghicesc împlinirea. (Atotștiutoarele).*¹²

Târziul ceas, din alt poem (*Umblam pe câmp fără popas*), *Umblăm pe câmp fără popas/ sub zodii prin târziul ceas./ Hotare, veac, tărâm s-au șters./ Mai suntem noi și-un univers./ Pierdem în noapte, rând pe rând,/tot ce sub noi era pământ./Și mergem iar în gând, la pas./ Un cer deasupra ne-a rămas./ Vreo stea când cade din țării,/ fără să vrei, spre ea te ții/ și poala-ți potrivești, s-o prinzi./ Lucirea numai i-o cuprinzi./ Și cumpănim ce e, ce-a fost./ Noroc înalt, pornit cu rost,/ ne-ntâmpină de sus prin vânt,/ să nu ne-ajungă-n văi nicicând./*¹³ va fi cel care ne va arăta o altă imagine a dimensiunii cosmice a ființei. Vom simți un sens original, dar totuși familiar al acesteia. Amplitudinea cosmică primește și capacitatea de a visa a cuplului reînsuflețit

¹¹ Lucian Blaga, *Poemele Luminii*, editura pentru Literatură, 1969, pag. 3.

¹² Marin Bucur, *Lucian Blaga - Dor și eternitate*, editura Albastros, București, 1971, pag. 91.

¹³ Lucian Blaga, *Poezii*, editura Albastros, București, 1980, pag. 136.

de o iubire târzie, imaginând evaziuni solar-autumnale, într-o natură împlinită în roadele ei, ispitind la evaziunea din *dureroasa urbe* cu *păcatul de aur* al câte unui fruct ori cu proiecția într-o *vânătoare-vis*, în văi unde *asemenea să devenim sălbăticiuni: Pe deal, într-o podgorie stropită vânat, / te-aș duce uneori, să ne lovim de soare. / Să ne întâmpine o piersică pe creangă / ca un păcat de aur, toamna, pe dogoare. / Se-ntâmpla pentru ochii tăi (ochi de pădure) / să-nchipui uneori o vânătoare-vis. / Într-un noian de frunze roșii, de odihnă, / gândesc să-ți pun sub cap un iepure ucis. / Chemari de corn, și goane pe la vaduri, / din ceas de zori și până-n ceasurile lunii, / ne ispitesc mereu, spre văi, spre culmi, pe unde / asemenea să devenim sălbăticiuni. / Dar totdeauna, iar și iar, ca săbii plopilor / se-mpotrivesc. Suntem învinșii fără lupte / în dureroasa urbe, umbre printre umbre, / de vânători uităm, de soare și de fructe. (Andante).¹⁴*

Poemele luminii, a fost volumul care a inaugurat lirica blagiană, iar față de acesta se va observa o evidentă diferență: astfel, unor izbucniri năvalnice a impulsurilor eului liric aici vor contrasta unele versuri mai intime, versuri care își doresc mai mult căldura lucrurilor primare, iar efortul pentru obținerea lor să se diminueze; în locul dorinței de cuprindere globală, în centrul de sensuri al poemului s-a instalat o dorință umană de integrare, ce face posibilă lauda tuturor lucrurilor. Chiar dacă materia pare a fi un obstacol, el nu trebuie să fie de neîntrecut: scopul lui este nu atât de a da opreliști dorințelor ci de a anticipa gustul victoriei ce va veni. Piatra este cea care va favoriza primii pași spre împlinire, spre o bucurie și o fericire mai înaltă, tăcerea materiei va fi învinsă, totul tinde să exprime existența și să o pună în lumină.

Vom asista la o înțelegere tacită, în care poezia va ști acum că toate cărările îi vor fi deschise spre toate întâlnirile revelatoare și că toate oportunitățile se vor înscrie într-o lege supremă a providenței universale. Blaga vede frumusețea ca pe o amăgire, dar totuși o amăgire statornică, iar înțelepciunea frumosului, implicit a poeziei va fi cea care ne va duce la o reală revelație: *Socot că orice frumusețe / prilej de amăgire statornică este. / Te ispitește. Vrea-n stăpânire s-o iei. / Deși e departe de tine ca o poveste. / Orice frumusețe aduce în inimă / înțelepciune și exaltare. / Sunt noimele ei: prund și izvor. / Mai suave materii pământul nu are. / Orice frumusețe se-mbină / cu zări și imagini, cu vrăji, depărtate, / dar prinde un chip de mătase-n tre noi. / Răzbunând ce lipsește, ea face dreptate. / Orice frumusețe e ca o urmă / de-a cărei coapsă privirea se prinde. / Vezi forma, mirat. / Și suferi, gândind / la cenușa pe care-o cuprinde.¹⁵ (Frumusețea)*

Iar iubirea va fi cântată în *Cântecul focului*, cântec al fericirii ce va să vie, care poate a fost imposibilă, dar aici se va deschide calea spre ea: *Altfel noi ardem, iubito. Altfel ne este ardoarea. / Cât e întinsul, cât e înaltul, / noi ardem și nu ne iertăm, / noi ardem, ah, cu cruzime-n văpăi / mistuindu-ne unul pe altul.¹⁶* Va fi o iubire mistuitoare, care va depăși trăirea erotică, lăsând pasiunilor să cuprindă întreaga lume, va deveni liberă de toate îngrădirile, permițându-și să își strige gloria: *Iubind, ne-ncredințăm că suntem. Când iubim, / oricât de-adâncă noaptea-ar fi, / suntem în zi, / suntem în tine, Elohim - se scrie într-un Psalm.*

Dragostea înseamnă intimă identificare cu lumea regenerată și e opusă, ca atare, cunoașterii reci, pur intelectuale: *A cunoaște. A iubi. / Înc-o dată, iar și iară, / a cunoaște-nseamnă iarnă, / a iubi e primăvară (Primăvară)¹⁷.* Puterea de rodire a firii - care inspiră omului un profund optimism și o nepotolită sete de a trăi - se exprimă și în alte poezii precum *Prier, Ceasul care nu apune, Iarba, Văzduhul semințe mișcă*, spune I. D. Bălan în lucrarea *Momente ale*

¹⁴ Ibidem, pag. 137.

¹⁵ Lucian Blaga, *Poezii*, editura pentru Literatură, 1967, pag. 385.

¹⁶ Lucian Blaga, *Poezii*, editura Albastros, București, 1980, pag. 143.

¹⁷ *Poezia română contemporană – culegere*, editura pentru Literatură, 1964, pag. 59.

*liricii romanesti în sec XX. Dragostea este cea care îi va permite ființei să se resitueze cosmic, oferindu-i posibilitatea unei înscrieri în tiparele originare, mitice, ale universului: Căutăm pământul unde / mitic să ne-alcătuim, / ochi ca oameni să deschidem / dar ca pomii să-nflorim (Focuri de primăvară).*¹⁸

Poemul ce dă titlul ciclului dezvoltă tocmai această temă a iubirii - ardere care consumă, împlinindu-l de fapt, întregul univers, unde *ia totul scânteie din toate. Tâmplă s-aprinde / de tâmplă, și piatră de piatră. Și tot aici osmoza om - natură se exprimă firesc, precum într-un cântec de la țară: Prinși de duhul înverzirii -/prin grădini ne-nsuflețim./Pe măsura-naltă-a firii/gândul ni-l desmărginim./Ce-am uitat, aprindem iară./Sub veșminte ne ghicim./Căutăm în primăvară/un tărâm ce-l bănuim.*¹⁹

Sentimentul acesta puternic, mai spune I. D. Bălan, este exprimat complex într-o adevărată monografie lirică a dragostei. Îl surprindem în toată puritatea lui, în liniștea pădurilor, în *Văzduhul semințe mișca*, poetul sărutând calda paloare din palma iubitei pe linia vieții ce s-alegea: *Văzduhul semințe mișca/spre ținte doar undeva-n mituri/întrezărite./Și-n timp ce tu surâdeai, ca-n rituri/ți-am pus un sărut în mijlocul palmei -/ niciodată tu nu vei afla! -/ți-am pus un sărut în calda paloare din palmă/ pe linia vieții, ce se-alegea.*²⁰ Putem spune că la limita dintre poezia de dragoste și cea de meditație filosofică, un poem precum *Văzduhul semințe mișca* stă sub același regim al erosului asociat sentimentului eternității unui cosmos germinativ, în care substanța mirifică a naturii se confundă cu risipa închipuirii. Imaginea ce vine să le cuprindă pe toate celelalte, specific blagiană, este cea a semințelor zburând deasupra cuplului îndrăgostit, cântând o fericire nelimitată între viață și moarte, între veghe și somn, lumină și întuneric, extreme ce țin laolaltă marea închipuire a naturii, într-o permanentă stare de grație: *Diafane semințe întraripate, / pe invizibile fire, / zburau peste noi - din veac în altul purtate. / Așa ne încearcă îndemn câteodată / spre crudă, spre sacră uimire. /.../ Văzduhul semințe mișca / spre ținte doar undeva-n mituri / întrezărite....*²¹

Acesta este ciclul, în care putem spune că, Blaga ajunge la un adevărat cântec al plenitudinii, în care reușește să cuprindă realitatea așa cum e, în marele vis al poeziei; o poezie discretă, în care efuziunea nu e niciodată excesivă, poetul punând mereu o surdină mărturisirii lirice, conștient de partea de liniște a miracolului nerostit. Unele poeme vor primi o culoare elegiacă care rămâne fidelă aceleiași viziuni senin-contemplative, în care *calm se-ndrumă spre cumpănire totul* din poemul *Zodia cumpenei*, în care însuși sentimentul stingerii primește puțin din această echilibrată deschidere spre universal. Versurile *odihna / ce ispășire va fi / anilor, aprigei sete / febrei de noapte și zi din Noapte la mare*, exprimă cel mai bine, cu câtă seninătate este așteptată clipa odihnei, dar totuși momentul bilanțului existențial rămâne marcat, ca de o benefică tulburare, de *dorul de pereche*, de *patima* și de *foamea* căutării ființei iubite, cu ecouri în întreaga lume din jur: *Cugetul, cumpăna, steaua / grea judecată îmi fac/ Murmură dor de pereche,/ Patima cere răspuns,/ Ah, mineralul în toate/ geme adânc și ascuns./ Sarea și osul din mine/ caută sare și var./ Foamea în mare răspunde,/crește cu fluxul amar. (Noapte la mare)*²²

Iubirea este cea care va compensa sentimentul *marii treceri* după cum vom descoperi în versurile poemului *Arheologie*: *Și-i dureros în marea trecere să te / aprinzi visând. Mai tare însă arzi în schimb./Iubirea prinde adâncimi, așa cum e/ umbratic joc, relief pe-un sarcofag în timp/.*²³

¹⁸ Lucian Blaga, *Poezii*, editura Albastros, București, 1980, pag. 140.

¹⁹ Ibidem, pag. 134.

²⁰ Ibidem, pag. 134.

²¹ Ibidem, pag. 134.

²² *Poezia română contemporană – culegere*, editura pentru Literatură, 1964, pag. 53.

²³ Lucian Blaga, *Poezii*, editura Albastros, București, 1980, pag. 154.

sau se va reechilibra sub semnul regăsirii unor nume ale trecutului, într-un moment de întoarcere la *obârșii* și la *supremele izvoare, printre zei, cari, fără temple, mai trăiesc*, exprimate în versurile poeziei *Grădiște: Ne va fi dat s-ajungem și pe culme într-o zi?/ Pe-o treaptă sus vom iscodi/ ce-a fost cândva și nu mai este:/ templul de aur pe priporul din poveste./ Îl sprijineau vreo patruzeci și nouă de coloane,/ înfățișare-avînd de vipere ce pline de ardoare/ în vîrful cozilor s-ar ridica în soare//.... Iar noaptea, în același loc, ne-or lumina,/ lucind din prunduri și din unde,/ comorile-ngropate în matca rîului ceresc./ Murmurul nostru, visul, se va-mpărtăși/ din nemurire printre greierii ce cîntă/ și printre zei, cari, fără temple, mai trăiesc/.*²⁴ Este înseninarea pe care o atingea, la nivelul altui regn, *Cerbul* tulburat de *prigoana senzuală*, care, ajuns la iezer... / *Din luciul albăstrui precum e fierul, / sorbind, cu grije-alege, parcă-ar vrea / să bea ușor, din apă, numai cerul.*²⁵ Sugestia stării de echilibru și plenitudine existențială e servită și de structura formală, în mare măsură clasică, a versului blagian din acest ciclu, ce împrumută unele imagini ori tipare metrice și din lirica populară.²⁶

Bibliografie:

1. Bibliografia operei:

- Blaga, Lucian, *5 iunie 1937 - Izvoade – eseuri, conferințe, articole*, Editura Minerva, București, 1972;
- Blaga, Lucian, *Ce este universul*, editura Minerva, București, 1975;
- Blaga, Lucian, *Despre gândirea Magică*, editura Garamond, București, 1992;
- Blaga, Lucian, *La curțile dorului*, editura Fundația pentru literatură și artă, București, 1938;
- Blaga, Lucian, *Peisaj și amintire*, editura Sport-Turism, București, 1988;
- Blaga, Lucian, *Poemele Luminii*, editura pentru Literatură, 1969;
- Blaga, Lucian, *Poezii*, editura Albastros, București, 1980;
- Blaga, Lucian, *Poezii*, editura pentru Literatură, 1967;
- Blaga, Lucian, *Poezii*, ediție îngrijită de George Ivașcu, editura pentru Literatură, 1967;
- Blaga, Lucian, *Poezii*, editura Minerva, București, 1936;
- Blaga, Lucian, *Zări și etape*, Editura pentru Literatură, București, 1968.

2. Bibliografie critică:

- Balotă, Nicolae, *Lucian Blaga, poet orfic în Euphorion. Eseuri*, București, Editura pentru literatură, 1969;
- Bălan, Ion Dodu, *Momente ale liricii românești în sec. XX*, editura fundației România de mâine, București, 2005;
- Bucur, Marin, *Lucian Blaga - Dor și eternitate*, editura Albastros, București, 1971;
- Crohmălniceanu, Ov. S., *Lucian Blaga*, editura pentru Literatură, București, 1963;
- Gană, George, *Opera literară a lui Lucian Blaga*, editura Minerva, București, 1976;
- Gruia, Bazil, *Efigii documentare*, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981;

²⁴ Ibidem, pag. 158.

²⁵ Lucian Blaga, *Poezii*, editura pentru Literatură, 1967, pag. 322.

²⁶ http://www.crispedia.ro/Cantecul_focului_de_Lucian_Blaga_comentariu_literar_rezumat_literar_aprecieri_critice, 19.12.2015.

- Opreșan, Ioan, *Lucian Blaga printre contemporani – dialoguri adnotate*, Editura Minerva, București, 1987;
- *Poezia română contemporană – culegere*, editura pentru Literatură, 1964;
- Pop, Ion, *Lucian Blaga - Universul liric*, editura Cartea Românească, București, 1981;
- Teodorescu, Alexandru, *Lucian Blaga și cultura populară românească*, editura Junimea, Iași, 1983;
- Vaida, Mircea, *Pe urmele lui Lucian Blaga*, editura Sport-Turism, București, 1982;
- Vasilescu, Emil, *Lucian Blaga interpretat de ... - antologie*, editura Eminescu, București;

2. Siteografie:

- http://www.crispedia.ro/Cantecul_focului_de_Lucian_Blaga_comentariu_literar_r ezumat_literar__aprecieri_critice, 19.12.2015.